

ΤΟ ΜΠΛΟΚ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙ- ΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Σ' αυτή την ομιλία θα προσπαθήσω να διατυπώσω μερικές σκέψεις για να δείξω ότι ο συνασπισμός των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων του τόπου είναι η μόνη αποτελεσματική στρατηγική αγώνα ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.

Θα αρχίσω με μια βασική διαπίστωση: Αν ρίξει κανείς μια ματιά στη σύγχρονη πολιτική ιστορία του τόπου θα διαπιστώσει ότι εκτός από ελάχιστα διαλείμματα, η πολιτική εξουσία βρίσκεται σχεδόν μόνιμα στα χέρια της Δεξιάς που εμφανίζεται κάθε φορά στην πολιτική σκηνή με διαφορετικό όνομα: Λαϊκό Κόμμα παλιότερα, κατόπιν Συναγερμός, ύστερα ΕΠΕ, Νέα Δημοκρατία σήμερα. Θα διαπιστώσει επίσης ότι η Δεξιά είναι ο πολιτικός φορέας και εκφραστής των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου: Μέσω του πολιτικού αυτού φορέα της Δεξιάς το μεγάλο κεφάλαιο κατορθώνει να παίρνει και να διατηρεί στα χέρια του την εξουσία, να ελέγχει την οικονομική, πολιτική και ιδεολογική δομή και να αναπαράγει έτσι τις σχέσεις εκμετάλλευσης. Κατορθώνει ακόμη να διαιωνίζει την οικονομική και πολιτική εξάρτηση της χώρας από το ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο με το οποίο μοιράζεται τα πλεονάσματα από την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και των πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου. Θα διαπιστώσει τέλος ότι η μερίδα του πληθυσμού που έχει και ζει από το μεγάλο κεφάλαιο είναι μια ασήμαντη μειοψηφία του λαού.

Ύστερα από αυτές τις διαπιστώσεις ανακύπτει ένα κρίσιμο ερώτημα: Πώς γίνεται, η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου, παρόλο ότι αποτελεί μια μικρή μειοψηφία του λαού, να παίρνει και να κρατάει συνεχώς την εξουσία στα χέρια της σε μια χώρα που λειτουργεί ο μηχανισμός της καθολικής ψηφοφορίας; Το ερώτημα δεν είναι όσο φαίνεται απλό και για ν' απαντήσουμε είμαστε υποχρεωμένοι να προσφύγουμε σε θεωρητικές και εμπειρικές αναζητήσεις μεγάλων θεωρητικών. Νομίζω ότι η πιο σωστή ερμηνεία του φαινομένου δίνεται από τις θεωρητικές αναλύσεις του Αντόνιο Γκράμσι που αναφέρονται στο μπλοκ ή το συνασπισμό εξουσίας. Από τις μελέτες του μεγάλου θεωρητικού του μαρξισμού προκύπτει ότι σε πολλούς κοινωνικούς σχηματισμούς η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου μπορεί και κρατάει την εξουσία στα χέρια της γιατί στηρίζεται όχι μόνο στη μεγαλοαστική τάξη που έχει αυτό το κεφάλαιο αλλά και σε άλλες κοινωνικές μερίδες ή στρώματα (λ.χ. μικροαστούς), παρόλο ότι οι τελευταίες έχουν ταξικά συμφέροντα, που δε συμπίπτουν ή είναι αντίθετα με εκείνα του μεγάλου κεφαλαίου. Διαμορφώνεται έτσι ένα μπλοκ ή συνασπισμός εξουσίας. Σ' αυτό το μπλοκ η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατέχει την ηγεμονική θέση. Οι άλλες κοινωνικές μερίδες ή στρώματα είναι απλώς τα πολιτικά της στηρίγματα. Είναι, όπως λένε, οι τάξεις-στηρίγματα. Αλλά με ποιο τρόπο συμπλέκεται αυτός ο συνασπισμός όταν μάλιστα ανάμεσα στο μεγάλο κεφάλαιο και τις μερίδες που το στηρίζουν υπάρχει ταξική αντίθεση; Οι αναλύσεις του Γκράμσι δείχνουν ότι η ιδεολογία και οι ιδεολογικοί μηχανισμοί παίζουν εδώ κυρίαρχο ρόλο. Λόγου χάρη σε πολλούς κοινωνικούς σχηματισμούς παρατηρεί κανείς ότι η μικροαστική τάξη, παρόλο ότι έχει αντίθετα ταξικά συμφέροντα με το μεγάλο κεφάλαιο, στηρίζει τα μονοπωλιακά μπλοκ εξουσίας επειδή επί αιώνες έχει εμποτιστεί με τη λογική της αστικής ιδεολογίας.

Αν έρθουμε τώρα στην Ελλάδα, θα δούμε ότι η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου έχει μεθοδέψει τρόπους με τους οποίους παγιδεύει μεγάλες μάζες λαού, κυρίως από τη μικροαστική τάξη και την αγροτιά, που τις χρησιμοποιεί για πολιτικά της στηρίγματα παρόλο ότι οικονομικά τις εκμεταλλεύεται. Την αγροτιά εκμεταλλεύεται διπλά το μεγάλο κεφάλαιο και στη φάση της προμήθειας των λιπασμάτων, των φυτοφαρμάκων, των σπόρων και των μηχανημάτων και στη φάση της πώλησης των αγροτικών προϊόντων. Τα μεγάλα μονοπώλια απειλούν να εξαφανίσουν τους μικροβιοτέχνες και μικρεμπόρους που αποτελούν τον κορμό της μικροαστικής τάξης ή τους υποτάσσουν στο δικό τους συμφέρον. Παρ' όλη αυτή την εκμετάλ-

λευση, μάζες μικροαστών και αγροτών είναι πολιτικά παγιδευμένοι και στηρίζουν την ηγεμονία του μεγάλου κεφαλαίου σ' ένα μπλοκ εξουσίας που εκφράζεται με τον πολιτικό σχηματισμό της Δεξιάς.

Με ποιους τρόπους όμως η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατορθώνει να παγιδεύει αυτά τα κοινωνικά στρώματα σαν πολιτικά της στηρίγματα, παρόλο ότι τα εκμεταλλεύεται; Ο κυριότερος τρόπος είναι η αστική ιδεολογία και οι ιδεολογικοί μηχανισμοί. Συγκεκριμένα η αστική ιδεολογία με κυρίαρχα στοιχεία τον υπερεθνικισμό, την προγονολατρεία, τη διαστρεβλωμένη μετάδοση της χριστιανικής διδασκαλίας, του αρχαίου πνεύματος και της ελληνικής παράδοσης εγγαράσσονται αιώνες τώρα στους γόνους των μικροαστών και της αγροτιάς με τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του σχολείου, της εκκλησίας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης κ.ά., μηχανισμούς που η κυρίαρχη τάξη τους εξουσιάζει. Έτσι μεγάλα τμήματα του λαού έχουν αλλοτριωθεί ιδεολογικά από τη στείρα αστική ιδεολογία. Αλλά η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου χρησιμοποιεί και έναν άλλο τρόπο εξίσου σημαντικό για να παγιδεύει μάζες μικροαστών και αγροτών σαν πολιτικά της στηρίγματα: Κάθε φορά εφευρίσκει κάποιο ελλοχεύοντα κίνδυνο, ο οποίος απειλεί δήθεν τα συμφέροντα και το σύστημα αξιών της μικροαστικής τάξης και της αγροτιάς. Ο δήθεν κομμουνιστικός κίνδυνος επέτρεψε στη Δεξιά να νέμεται για δεκαετίες την εξουσία. Το ίδιο επιδιώκει τώρα με την εφεύρεση του κινδύνου των «τανκς». Ακόμη, δεν είναι μικρός ο ρόλος που παίζουν τα εκλογικά πραξικοπήματα, οι εκλογικές νοθείες και το ρουσφέτι για να κρατάει το μεγάλο κεφάλαιο την εξουσία στα χέρια του. Επίσης, η αρνητική στάση για συνεκτικές συνεργασίες ορισμένων προοδευτικών κομμάτων, που οφείλεται κυρίως στον προσωποπαγή τους χαρακτήρα, τη φεουδαρχική τους δομή και την άρνησή τους για συνεργασία με τις δυνάμεις της Αριστεράς, χαρίζει στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς όχι ασήμαντο ποσοστό λαού που φοβάται την πολιτική αστάθεια. Και όταν το μεγάλο κεφάλαιο κινδυνεύει να χάσει την εξουσία καταφεύγει σε στρατιωτικά πραξικοπήματα και δικτατορίες.

Μ' αυτούς, λοιπόν, τους τρόπους, η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατορθώνει να κρατάει την εξουσία και να διασφαλίζει την οικονομική, πολιτική και ιδεολογική της κυριαρχία.

Μπροστά, λοιπόν, στο μπλοκ εξουσίας που έχει συγκροτήσει το μεγάλο κεφάλαιο για να διαιωνίζει την κυριαρχία του, ποια πρέπει να είναι η στρατηγική και τακτική του αριστερού κινήματος και των άλλων προοδευ-

τικών δυνάμεων του τόπου; Η απάντηση που ταυτόχρονα είναι και πρόταση που βγαίνει διαλεκτικά από την προηγούμενη ανάλυση είναι η εξής:

Το συνασπισμό εξουσίας που εκφράζεται με τον πολιτικό σχηματισμό της Δεξιάς μπορούμε να πολεμήσουμε αποτελεσματικά με ένα νέο αντίπαλο συνασπισμό όλων των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων. Με μια καινούρια μορφή πολιτικού φορέα, στον οποίο θα συμμετέχουν όλα τα αριστερά και προοδευτικά σχήματα. Με ένα λαϊκό κίνημα.

Την αναγκαιότητα συγκρότησης ενός τέτοιου συνασπισμού των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων ως αποτελεσματικής στρατηγικής για την πάλη ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς εκτίμησαν μέχρι τώρα σωστά μόνο τα κόμματα και οι πολιτικές κινήσεις που συγκρότησαν τη Συμμαχία. Γι' αυτό η σύσταση της Συμμαχίας αποτελεί ιστορικής σημασίας γεγονός για την πολιτική πραγματικότητα του τόπου. Με τη συγκρότηση της Συμμαχίας γεννιέται μια καινούρια μορφή πολιτικού φορέα στον τόπο, ένας συνασπισμός δυνάμεων που χαράζει καινούρια στρατηγική και τακτική πάλης ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.

Στόχος του συνασπισμού είναι να συσπειρώσει όλες τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις και κυρίως να αποδεσμεύσει όσα καταπιεζόμενα στρώματα της μικροαστικής τάξης και της αγροτιάς έχει εμπλέξει ο ιδεολογικός μηχανισμός του κράτους για να στηρίζουν στην εξουσία τη μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου. Γι' αυτό το σκοπό χρειάζεται αγώνας σ' όλα τα επίπεδα: Στο οικονομικό, στο πολιτικό και προπάντων στο ιδεολογικό. Τονίζω ιδιαίτερα το ιδεολογικό επίπεδο γιατί, όπως είπαμε, ιδεολογικούς μηχανισμούς χρησιμοποιεί η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου για να παγιδεύει μάζες λαού και να τις χρησιμοποιεί σαν πολιτικά της στηρίγματα. Γι' αυτό ακριβώς η Συμμαχία, ο νέος αυτός συνασπισμός δυνάμεων αντιπαραθέτει στη στείρα αστική ιδεολογία καινούριους ιδεολογικούς προσανατολισμούς. Αντιπαραθέτει το όραμα μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας με πλουραλιστική-δημοκρατική πολιτική δομή. Μιας κοινωνίας που όλοι θα συμμετέχουν ισότιμα στις μεγάλες εθνικές επιλογές για την ανάπτυξη, τη διανομή, την ποιότητα της ζωής. Σ' αυτή την ιδεολογική πάλη το μεγάλο βάρος πέφτει στους διανοούμενους, στους επιστήμονες. Έχουν χρέος να γίνουν οι φορείς της ενότητας των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων. Να ριχτούν στον ιδεολογικό αγώνα παντού. Στους τόπους δουλειάς, στους μαζικούς χώρους, στη συνοικία της πόλης και στο χωριό. Προπάντων στο χωριό. Να γίνουν κήρυκες της πλατιάς ενότητας. Μιας ενότητας που μόνο αυτή μπορεί να γκρεμίσει το μπλοκ εξουσίας της

Δεξιάς, να ματαιώσει τα σχέδιά της, ν' ανοίξει το δρόμο για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας. Ο διανοούμενος, ο επιστήμονας πρέπει να πλησιάσει τον καταπιεζόμενο αγρότη, το μικροβιοτέχνη και μικρέμπορο που έχει παγιδευτεί στο πολιτικό δίχτυ της Δεξιάς. Πρέπει να τον πλησιάσει και να του εξηγήσει με απλά λόγια ότι εμείς παλεύουμε για μια κοινωνία που όχι μόνο θα πάψει η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο αλλά που ο καθένας θα συμμετέχει ισότιμα και αποτελεσματικά και στις αποφάσεις που τον αφορούν έμμεσα και στις μεγάλες εθνικές επιλογές.

Ο συνασπισμός των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων έπρεπε να είναι πλατύτερος. Δυστυχώς τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης αρνήθηκαν να προχωρήσουν σε μια τέτοια πλατιά ενότητα. Ποιοι όμως είναι οι λόγοι αυτής της άρνησης; Η ΕΔΗΚ λέει ότι θέλει την ενότητα. Αλλά μια ενότητα στα παρωχημένα ιδεολογικά και πολιτικά πλαίσια της παλιάς Ένωσης Κέντρου. Έτσι αποκλείει από την ενότητα τις δυνάμεις της Αριστεράς. Αυτός ο αποκλεισμός έχει την εξήγησή του. Στην ουσία εκείνο που θέλει η ΕΔΗΚ είναι να εξωραΐσει το μπλοκ εξουσίας που κυβερνά σήμερα τον τόπο, να το ευπρεπίσει. Όχι να το ανατρέψει.

Από τη μεριά του ο Ανδρέας Παπανδρέου διακηρύσσει ότι αυτός και το κόμμα του είναι ο μοναδικός φορέας της αλλαγής. Η ηγεμονική θέση που κατέχει στο ΠΑΣΟΚ του επιτρέπει να επιβάλλει στο κόμμα του μια τέτοια αντίληψη. Αυτή η αντίληψη του μοναδικού φορέα αλλαγής δεν είναι καινούρια. Αποτελεί τον άξονα της ιδεολογίας των ποπουλίστικων κινημάτων όπως ο περονισμός και ο κανταφισμός. Αλλά ο κ. Παπανδρέου κάνει μια εσφαλμένη εκτίμηση. Η Ελλάδα δεν είναι κατάλληλη για να ευδοκιμήσουν ποπουλίστικα κινήματα και να σταθούν μονοκομματικά καθεστώτα οσοδήποτε καλές κι αν είναι οι προθέσεις τους. Η ελληνική κοινωνία είναι πολυταξική και έχει καταπιεζόμενες μερίδες και στρώματα με ιδιαίτερα συμφέροντα που βρίσκουν πολιτική έκφραση σε αντίστοιχους κομματικούς σχηματισμούς. Πρέπει να καταλάβει ο κ. Παπανδρέου ότι χωρίς την ισότιμη συνεργασία αυτών των πολιτικών δυνάμεων σ' ένα συνασπισμό που δε θα ηγεμονεύεται από κανένα χαρισματικό ηγέτη, αλλαγή δε γίνεται. Χωρίς, λόγου χάρη, το κομμουνιστικό κίνημα που εκφράζει την εργατιά και τμήμα της αγροτιάς δεν μπορεί να μιλάει κανείς για αλλαγή.

Τέλος, είναι ανεξήγητο γιατί το άλλο ΚΚΕ αρνείται τον πλατύ συνασπισμό για την πάλη ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς. Είναι σαν να αρνείται βασικές αρχές του ιστορικού υλισμού. Σαν να αρνείται, λόγου

χάρη, την ιστορική συμμαχία του μπολσεβίκικου κόμματος με τους σοσιαλεπαναστάτες, τη συμμαχία της εργατιάς με την αγροτιά και τους μικροαστούς που συγκρότησε ο Λένιν για να γκρεμίσει τις τσαρικές φεουδαρχικές δομές και να φέρει τη δημοκρατία που άνοιξε το δρόμο για τη μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση. Είναι σαν να αρνείται την ιστορική σημασία του ΕΑΜ, που ήταν ο μοναδικός στην ιστορία του τόπου φορέας συσπείρωσης των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων, που αγωνίστηκε ενάντια στο φασισμό και τον ιμπεριαλισμό.

Αλλά εκείνο που έχει σημασία δεν είναι οι εσφαλμένες εκτιμήσεις που κάνουν τώρα αυτά τα κόμματα. Σημασία έχει ότι ο λαός έχει συνειδητοποιήσει το νόημα και την αναγκαιότητα της ενότητας. Και είναι η δύναμη της λαϊκής βάσης που θα πιέσει τα κόμματα που αρνούνται σήμερα την ενότητα να εκτιμήσουν σωστά την κατάσταση και να αναθεωρήσουν τις θέσεις τους. Και τότε θα δικαιωθεί η Συμμαχία. Θ' ανοίξει πιο πλατύς ο δρόμος για την ενότητα.